

BRENDA RID

Povratak na Krit

Prevela
Sanja Bošnjak

■ Laguna ■

Naslov originala

Brenda Reid

HEAVENLY'S CHILD

Copyright © Brenda Reid, 2012

First published by Orion, London.

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Posvećeno Dejzi, Triksi, Kori, Kalumu, Sofi,
Margo, Teu, Bejliju, Saši i Džesi
s mnogo ljubavi*

Beleška autora

Posle Drugog svetskog rata, Grčka se kao i mnoge druge zemlje u Evropi, borila da se snađe u miru. Na sve strane nicali su suparničke struje. Brat se okretao protiv brata; otac protiv sina. Konačnih verzija istorije tih gorkih godina građanskog rata ima isto toliko koliko i onih koje ih pobijaju.

Izvesno je samo to da je 21. aprila 1967. grupa visokih oficira prigrabila vlast i vladala, često nemilosrdno, narednih deset godina. Za vreme vladavine „hunte“, u dobrim i lošim vremenima, obični Grci su se trudili koliko su mogli da žive svoj život dalje dok su se ogorčenje i mržnja prema neizabranim „pukovnicima“ širile kao zaraza i 17. novembra 1973. eksplodirali sa surovošću koja je dodirnula život svakog čoveka, žene i deteta i do dana današnjeg još odjekuje Grčkom.

EJNDŽEL

Jednog dana sredinom leta vratila sam se kući. Smeškala sam se čitavim putem od Herakliona, samo zato što sam tu, i ustrčala stepenicama od malog trga do naše kuće, koja je i posle svih tih godina bila poznata kao stara Orfanudakisova kuća.

Iz napuklog kamena na pragu izbijala je vinova loza, a prašnjava crvena muškata držala se s vrlo malo dostojanstva i izgledala kao da bi je oborio i najblaži povetarac.

Bilo je posle podne, pa je većina seljana spavala pošto su jutro proveli u poljima, vodili koze na ispašu, skupljali med iz košnica na brdu ili, dok su žene kuvale, čistile i spremale kuću.

Moj brat Vil penjao se stepenicama iza mene i nosio mi kofer; otrcani kožni kofer koji su moji roditelji nosili na putovanjima po svetu. Vil je bio tako snažan da je mahao njime kao da je vreća perja.

Kad nas je čula, Vilova devojka Lusi istrča iz kuće, sa raskošnim osmehom, lica rumenog od sunca i verovatno kuhinjske vreline. Lusi se time bavila; kuvala je. Bilo mi je drago što je vidim. Volela sam je i bila sam srećna što ju je

Vil pronašao. Kad me je zagrlila, ipak sam poželela da me je dočekala majka.

Protrčala sam kroz kuću, iz sobe u sobu, da proverim je li se nešto promenilo.

Hrpa raznobojnih jastuka u jednom uglu dugačke dnevne sobe bila je ista kao i uvek. Kleknula sam, prešla rukom preko meke, stare, crvene, ljubičaste i zelene svile davno izbledelog sjaja, iz koje se podizao slabašan miris i budio mi milion uspomena. Sve su bile srećne.

Iskrzanim noktima zakačila sam fino tkanje i izvukla purpurnu nit.

Po kamenom točku stare prese za vino, koja se nalazila u drugom uglu, bilo je poredano sušeno voće, jabuke, šljive, grožđe, nar i bodljikavo, požutelo lišće artičoka, koje smo majka i ja skupljale dok smo šetale brdom prošle godine, baš kao i ranijih godina. Ispuštalo je mošusne, slatke mirise i ispunjavalo tu veliku sobu glađu za istim, ali sveže ubranim plodovima.

Sve me je podsećalo na majku. Čeznula sam da je vidim, da me privuče u zagrljaj. Trebala mi je da mi pomogne da shvatim i da objasni mom ocu šta to u poslednje vreme ne valja kod mene.

U ovoj kući, ovom selu, Panagiji sta Perivoliji, na jugoistočnom kraju Krita, odrasli smo moj brat Vil i ja, i tad je sve izgledalo savršeno. Otac mi je bio u Atini, diplomata u tamošnjoj ambasadi, i obilazio nas je samo ponekad vikendom ili za praznike. Bojim se da sam svaki put kad je odlazio osećala veliko olakšanje. On je zagovarao lepo ponašanje, očešljanu kosu, urednu odeću i sve drugo što sam ja teško mogla da ispunim.

Znala sam da je on zahtevao da odem u internatsku školu u Engleskoj i sećam se da se dragi Vil trudio da mi to olakša; pričao mi je o svom boravku u očevoj nekadašnjoj školi.

Lusi nam je spremila predivnu večeru. Sva moja omiljena jela: mešavinu malih porcija maslina, incuna, hrskavih kolutića sipe – *meze*, kako se to ovde naziva – a zatim jagnjetinu s limunom i začinima pečenu u rerni. Lusi piše kolumnu za jedan ilustrovani ženski časopis, poput onih koji se mogu naći u zubarskim čekaonicama. Pomalo je poznata.

Majke devojčica u mojoj školi čitale su njene recepte i njihove kćerke su mi to ispričale. Mada, to nije naročito doprinelo mojoj popularnosti. Uvek sam se osećala neprilagođeno. Za početak, smetnju mi je predstavljalo ime Ejndžel. Davno sam prestala sa pokušajima da ubedim Engleze da me zovu Angeliki, mojim pravim imenom. Uvek se samo nasmeju.

„Grčko je“, objašnjavala sam, a oni bi se opet nasmejali kao da sam im ispričala odličan vic.

U stvari, trebalo je da dobijem ime po majčinoj najboljoj prijateljici Anti, ali mom ocu se ona nikad nije mnogo dopadala, pa sam postala Ejndžel. Veoma sam visoka i nespretna. Mama kaže da je i ona bila takva, ali zbog toga mi nije nimalo lakše, jer sad je svakako veoma otmena. Najgore od svega, čini mi se, jeste to što mi je kosa kovrdžava i kuštrava pa štrči na sve strane, i kao smeđa je, ali ima i crvenog, kestenjasta je. Vil kaže da ličim na našu majku, koja ima prilično divlju crvenkastu kosu, ali sigurno se šali, *ona* je prelepa.

I naravno bila sam potpuno beznadežna u svim onim engleskim igrama: lakrosu, hokeju, košarci, tenisu. Mada, dobra sam u tablama – mogu da pobedim i Vila i oca.

Pošto sam pomogla Vilu da raščisti sto, pitala sam: „Mogu li sad otići da vidim Hrisi?“

Hrisi mi je bila najbolja prijateljica na svetu i nedostajala mi je više nego iko drugi, osim majke i Vila.

Nastupio je nenadani tajac, a onda mi je odgovorio: „Naravno, ali moraću da pođem s tobom.“

„Lepo, ali zašto? Znam put i sama.“

„U selima sad vlada policijski čas. Nijedno dete ne sme noću da bude napolju bez roditelja.“

„Šta? Zašto? Sad je 1971, a ne 1871! Uostalom, šesnaest mi je. Nisam baš dete.“

„Niko zapravo ne zna zašto“, odgovorio je. „To je novo vladino pravilo.“

„Ovde se devojke udaju s četrnaest – je li *njima* dozvoljeno da izlaze same?“

Lusi se ubacila: „Ostani ovde s nama samo večeras, hoćeš li? Vilu si toliko nedostajala, a on ponovo odlazi za nekih nedelju dana i dugo se neće vratiti.“

Ostala sam; naravno da jesam. Vil je moj superjunak. Deset godina je stariji, ali uvek se brinuo za mene. Kad sam bila mala, svi u selu su uglavnom bili stvarno dobri prema meni, mislim zbog Vila. To je bilo tada, a sad je on izvanredan filmski režiser. Snima dokumentarce. Film koji je snimio o Amazonu prošle godine prikazan je na BBC-ju, pa je dao intervju za grčku televiziju. Bio je suviše mlad da bi proveo mesece snimajući film sâm. Ovde u selu postoji jedan televizor u *Piperiji*, gde su se svi okupili da gledaju i navijaju kad su ga prikazali; znam to jer mi je Hrisi o tome pisala.

Vil je zaista zgodan. I on je visok, naravno, viši od mene, ali kreće se kao lav – gipko i lako. Ima istu kosu kao i ja, ali potpuno crnu, što izgleda sjajno, kao kod Mika Džegera. Lepši je od Mika, to čak i Hrisi kaže, a ona tvrdi da čuva nevinost za Mika Džegera – baš!

Sećam se kad je taj televizor postavljen. Bila je 1965. i Grčka se trudila da se naredne godine kvalifikuje za Svetski

kup. Nisu uspeli; bili su tek treći u svojoj grupi, i svima nam je preselo. Mnogi su ovde navijali za *Panatinaikos*, koji je imao čak osmoricu igrača u grčkoj reprezentaciji, ali svejedno nisu imali sreće. Dobro se sećam; verovatno zato što mi se sledeće godine, 1966, čitav život promenio.

Oca su poslali u drugu ambasadu; ovog puta na Tajland, milionima kilometara daleko, i neopozivo je zahtevao da majka pođe s njim. Saopštila mi je što je mogla nežnije, ali to je značilo da će mene poslati u školu u Englesku, devojačku školu. Ovdašnja seoska škola je mešana, naravno, i iako znam da smo u suštini Englezi, po mom mišljenju ja sam većinom Grkinja. Tačnije, Krićanka, eto to sam.

Jedino dobro je bilo to što me je majka lično odvela u Englesku, putovale smo nas dve same. I potrudila se da uživamo. Otišle smo malo ranije i provele cela dva dana u Londonu. Odsele smo u stvarno veličanstvenom hotelu, koji nam je rezervisala očeva sekretarica, i imale smo na raspolaganju čitav apartman. Čak i dva kupatila – za svaku zasebno!

Mogla sam da stanem na svileni kauč ispred prozora i vidim sve autobuse koji voze Pikadilijem – na stotine njih; jedan za drugim, jedan za drugim.

Prvo smo obavile dosadne poslove, kao što je nabavka moje uniforme.

Bila je siva, i siva, i siva, jedva tu i tamo neka bedna tačkica burgundac-crvene. Čak je i kapa bila siva.

Obišle smo nekoliko muzeja, ali samo one zanimljive. Videle smo Elginove mermerne skulpture u Britanskom muzeju. Kako su drski što ih tako nazivaju! Pre mnogo godina taj stari Englez, lord Elgin, odvalio ih je sa Akropolja u Atini, razbio mnoge delove i nemarno ih dopremio u Englesku. Većina ljudi u Grčkoj – i majka i ja – smatra da ih treba vratiti da ponovo budu deo Partenona.

Ostatak tog dana samo smo šetale po Londonu, razgledale ljude i njihovu odeću.

Kao da smo zakoračile u neki drugi svet! Ne, na drugu planetu. Čitav život sam provela na mestu gde se ništa nije menjalo stotinama godina. Nije bilo prodavnica, jer nikome nisu trebale. Svi su uzgajali ono što su jeli i jeli ono što su uzgajali. Svi otpaci išli su živini ili kozama. Ali u Londonu može da se kupi pečeni krompir i pečeno kestenje na ulici. Ili sladoled; različitih ukusa.

Tamo nije bilo mnogo sive. Bilo je devojčica u suknjicama koje tek što su im pokrivala guzu. Rekla sam: „Zamisli mene i Hrisi kako u ovome šetamo po Panagiji?“

„Da li bi volela?“ I to je bila moja majka!

Otišle smo nekuda u Čelzi, gde je, po njenim rečima, živela neko vreme kad je bila mala. A tamo su devojčice nosile ne samo te majušne suknjice; imale su i duboke bele čizme. Bele! Šta bi se desilo kad bi šetale po kiši ili kroz blato? Rekla sam: „Možda bismo mogle da poneseo jedan par Jorgu da ih nosi umesto crnih planinskih.“

I obema nam je pomisao na Hrisinog tatu u belim čizmama bila tako neobuzdano smešna da smo se gotovo srušile od kikotanja.

„One su za žene“, rekla je majka, „možda bismo mogle uzeti Afroditi jedan par.“

To je Hrisina majka; njoj je šezdeset i široka je kao londonski taksi, pa smo se zasmejale još jače. Drugog dana otišle smo do *Libertija*, gde je majka kupila nešto odeće za velike vrućine – haljine za dame iz ambasada, lepršave, lagane i svilenkaste, s mnoštvom cveća po sebi.

A tamo iza *Libertija* nalazilo se najdivnije mesto na svetu – Ulica Karnabi. Tamo su momci pevali pesme *Bitlsa* na ulici i ljudi su plesali i svi su na sebi imali jarke boje i kosu

kao moja, pomalo talasastu, i duge konjske repove – čak i muškarci.

„Ovde i *Bitlsi* dolaze da kupuju.“

Posle toga, svuda sam ih tražila, barem jednog. Naročito Džona – on mi je najdraži. Odjednom se čulo nešto slično praporcima na padini Panagije, okrenula sam se i ugledala grupicu ljudi, mislim da su bili muškarci, kako koračaju posred puta. Svi su bili u narandžastim togama i pevušili su.

„Šta govore?“, pitala je majka nekog čoveka.

Nasmejao se. „Hare Krišna“, rekao je.

Uhvatila sam joj pogled i obe smo slegle ramenima, nismo razumele.

Tu su bile i devojke u dugačkim pamučnim haljinama, s kosom upletenom u pletenice – stotine pletenica, i ogrlica, i perlica. Delile su cveće i smeškale se. U vazduhu se osećao prijatan miris, pomalo mošusan i sladak. Kao cigarete, ali nisu bile cigarete; već nešto drugo. Otišle smo u restoran u obližnjem podrumu, koji se zove *Kod Džimija*, i jele grčku hranu! Zidovi su se zaobljavali ka tavanici, popločani kao u kupatilu.

Popodne smo otišle u bioskop *Akademija* i pogledale neki francuski film s engleskim prevodom, u kome je jedna devojka nosila crnu rolku. Mnogo mi se dopala. I kad smo izašle na svetlo popodneva, otišle smo u prodavnicu blizu Pikadilija, francusku prodavnicu koja se zove *Galerija Lafajet*, i majka mi je kupila istu takvu. Omiljena mi je i, iako sam je gotovo prerasla, i dalje je mnogo nosim.

Onda je odjednom došao petak ujutru i naš poslednji divan doručak u hotelu i čak ni ukusna kajgana nije mogla da me oraspoloži. Konobar se sagnuo i šapnuo mi: „Razvedri se. Možda se nikad neće desiti!“ Ali ja sam znala da hoće.

Tada je došlo vreme da se ukrcao na voz za Sari do te škole. Gotovo sam brojala minute našeg poslednjeg zajedničkog druženja.

Majka se smeškala dok smo šetale ulicama Grinbridža. I dalje mi je pokazivala mesta i pričala o vremenu kad je bila bolničarka u tamošnjoj bolnici. Tamo je i upoznala mog oca.

Onda je otišla i ja sam ostala sama u toj školi. I pošto sam čvrsto rešila da neću plakati, išla sam toliko namrštena da su me devojčice, na stotine njih, samo pogledale, zakikotale se i udaljile. Ta noć mi je verovatno bila najgora u životu do sada. Prvi put sam se odvojila od majke na celu noć. Kad me je zagrlila i pozdravila se sa mnom, pomislila sam kako je i njeno lice izobličeno i pitala sam se je li plakala te noći. I ako jeste i ako je bila nesrećna bez mene i ja bez nje, zašto onda, dođavola, nismo zajedno?

Posle toga sam znala da više ništa neće biti isto. Za mene je to bilo vreme ništavila; beskonačan niz dana koji nisu vredni pamćenja, ispunjenih besmislenim satima s ljudima koje sam jedva poznavala. Neki su bili nastavnici, neki učenici. Svi su mi izgledali isto. Svi su bili sivi. Oko mene je bilo mnogo smeha, ali ja ga nikad nisam razumela, nikad nisam naučila kako da se pridružim.

A jesam se trudila, zaista jesam, ali svaka pojedinost se razlikovala od seoske škole u Panagiji. Tamo su bile samo tri učionice: jedna za bebe, jedna za srednje, i mala za one starije. Trebalo je da Hrisi i ja pređemo u tu malu kad sam morala da odem, a toliko sam se tome radovala. Školu u Grinbridžu su zvali *Hrastovi*; ali nikad nisam videla nijedan hrast nigde u blizini i imala je petnaest učionica – petnaest! Svi su izgledali isto u onim groznim sivim uniformama i prošli su meseci dok nisam zapamtila sva imena.

U svakom slučaju, sad sam izbačena iz te škole, isključena, i otac će biti van sebe od besa.

Vil je poskočio. Već je bio sumrak i sedeli smo na terasi, a iako su zvezde širom sveta iste, ovde su sjajnije i svetlije nego igde. Svakako svetlije nego u Engleskoj. Lusi je zevala, mada se trudila da to prikrije. Vil je ustao i rekao: „Idi u krevet, a Ejndžel i ja ćemo prošetati.“ Nisam uopšte bila umorna, već srećna što imam priliku da budem nasamo s Vilom.

Pošli smo stazom okolo, naviše i pored *Piperije*, gde su stariji seljani sedeli ispod velikih grana biberovog drveta i igrali karte. Zastali su dok smo prolazili i mahnuli nam u znak pozdrava. Morala sam da se nasmešim. Tiho smo prošli; igru prekidaš na sopstvenu odgovornost. Ovde svaku noć igraju složenu igru *prefa*, koja kao da nema kraja. I Hrisi i ja je ponekad igramo, ali veoma loše. Uglavnom je izgledalo da se sastoji od snažnog udaranja kartama o sto, i svi neupućeni bi pomislili da su naišli na Treći svetski rat, tako to strastveno zvuči.

Produžili smo zavojitom stazom još gore i prošli pored nekih seljana koji su se vraćali kući sa kozama i svi su nam dovikivali „Ja“ ili zdravo.

Tamo je grupa kuća obrazovala Pano Panagiju – gornje selo. Ispod nje se nalazila Mesa, srednji deo, s našom kućom na kraju, i Kato, najniži deo ušuškan u podnožju.

Vazduh je bio težak od mirisa toplog životinjskog krzna i onog neobičnog kozjeg vonja koji se može osetiti u kozjem mleku ili siru, što ovde čini jedan važan deo ishrane. Udahnula sam ga. To mi je između ostalog nedostajalo u Engleskoj, taj miris.

Čitava Panagija je smeštena pri vrhu planine, a sve kuće kao da se čvrsto drže za njene padine. Ako zažmuriš i oslušneš, čuješ uglavnom samo tišinu, a onda će zapevati ptica, zacvrčati cvrčci, zazvoniti praporci na kozama. Sa svakim korakom videla sam zrake sunca na zalasku kako gasnu na još toplom nebu. Osetila sam ogroman nalet sreće što sam se vratila. Gledajući oko sebe videla sam dva velika luka planina kako okružuju i naizgled štite ovaj mali raj. Padine su se blago spuštale. Svaki prevoj na zemlji bio je kao milovanje, a svaka krivina je ličila na sliku uramljenu čempresima.

Ostavili smo za sobom i poslednje kuće, čak i one koje su se urušavale na padini, sa sićušnim prozorima. Ispred jedne je nedavno opran veš govorio da se unutra živi. Zakrpljeni beli čaršavi, teksas kombinezoni, dve marame za glavu, gaće (ogromne) i ružičasti brushalter tako velik da je u njemu mogao da se ljulja par debelih blizanaca.

Stari par koji je živio unutra izašao je da nas pozdravi.

Mahnuli smo, nasmešili se i Vil je rekao: „Jesi li čula? Nazvala te je Hevenli.“

Zastali smo da nabereмо bilja koje je ovde vazduh ispunjavalo mirisom; žalfija, majčina dušica, divlji beli luk i lavanda i opori *rigani* koji kao da se nalazio u svakom grčkom jelu koje sam ikad okusila. Znam sva imena – Lusi me je naučila.

Vil je seo i leđima se naslonio na stenu. Nebo se brzo smrkavalo. Tako je to ovde. Sedeli smo na jednoj od kozjih staza raštrkanih po ovim brdima i više mu nisam videla lice.

„Pretpostavljam da se taj par seća majke kad je došla u selo. Ju i Hevenli, tako su ih zvali. Nisu umeli da izgovore Hju i Ivedni.“

„Njemu se nikad nije sviđalo što je tako zovu, zar ne? Sad je svi zovu Hevenli.“

„Mada, na Tajlandu verovatno ne.“

„O, volela bih da nije morala da ode tamo. Tako mi nedostaje. Ti si dobro, imaš Lusi.“

„Otac je izjavio posle rata, pošto je ona godinama živela ovde sama u selu, da više nikada ne bi prošao kroz tako nešto. 'Supruga je supruga', rekao mi je jednom, 'a ne neko ko sređuje staru ruševinu osamsto kilometara daleko.“

„Pričala mi je o tome. Radila je na njoj, zar ne? S Hrisinim ocem i njegovim sestrićem koji je došao iz Sitije. To je bilo hrabro za ženu u ono vreme.“

Blagi povetarac je pirkao kroz lavandu i donosio nam njen sladak miris.

Vil je izvadio cigaretu. Kad ju je upalio, rekla sam: „Mogu li da dobijem dim?“

Pružio mi ju je i rekao: „Hoćeš da kažeš da sad pušiš, je li tako?“

„Tu i tamo; jedino sam tome mogla da se radujem – cigareti za vikend.“

„Ničemu drugom?“

„Pa, ponekad i čašici šerija.“

„Šerija? Niko mlađi od šezdeset ne pije šeri!“

„Pila sam ga ovde s Hrisi prošle godine. Našle smo ga u ormariću za pića. Mislim da ga je majka kupila u pokušaju da odvikne oca od *raki*.“

„Što se tiče škole, izbacivanja i ambara“, počela sam. „Samo sam vršila ogled.“

„I?“

„I, dakle, istina je. Bilo je malo slame i bio je sunčan dan, a ja sam slučajno kod sebe imala lupu. Ali nisam znala koliko će brzo delovati. I proširilo se i na ambar, pomalo je goreo.“

„Pomalo? Koliko malo?“

„Nisam znala da će se toliko raširiti. Časna reč.“

„Moraćeš da ispričaš roditeljima, to znaš, zar ne?“

„Moramo li odmah? Zar ne možemo samo...“

„Ne, Ejndžel, ne možemo ništa. Obećao sam gospođi Rejčel, kako god da se zove, tvojoj direktorki, da ćemo to uraditi čim odemo. Sad je već prošlo dva dana. Nikad se ne zna, mogao bi Hju da odluči da te pozove tamo. I šta onda?“

„Nije me nikad zvao, nijednom. U svakom slučaju, mislila sam da bi bilo dobro da imamo plan kad mu saopštiš.“

„Je li? Kakav plan i otkad ja moram da mu saopštavam umesto tebe?“

„Mislila sam da bi tako bolje zvučalo.“

„Može da zvuči samo na jedan način.“

„Znam, znam. Ali plan je: mislila sam da bih mogla ići u gimnaziju u Tres Petromasu. Da tamo završim.“

Nasmejao se. „Nije baš da ima akademski ugled. Otac to neće prihvatiti. Očigledno si vredno učila u *Hrastovima*; svi rezultati na ispitima su ti vrhunski.“

„Nisam imala šta drugo da radim osim da učim.“

„Pa, otac će time biti oduševljen; zahtevaće da završiš sličnu školu: ako te prime. Bolje nađi neku koja nema ambare.“

„Misliš, da nisam vredno radila, da mi nije dobro išlo, verovatno bi mi dozvolio da pohađam ovdašnju školu?“

„Znam da je grubo, ali na neki način, tako je.“

„To je tako nepravedno.“

„Žao mi je, malena, ali gde bi živela?“

Mesec je ponovo izašao i osvetlio mu lice, smeškao se. Ovako me nije nazvao još otkako sam bila beba.

„Sa Lusi.“

„Ona će možda malo ostati, ali onda mora da se vrati u London.“

„Mogla bih ostati s Afroditom i Jorgom. Sigurna sam da bi me primili.“

Skočio je. „Možeš pitati oca, ali ne nadaj se previše. Hajdemo“, rekao je, „sigurno si umorna; dan je bio dug.“

Lagano smo se vraćali kroz tamu. Vil je išao malo ispred mene.

Pitala sam: „Šta će se sad biti sa mnom? Kuda ću ići?“

Ali bio je zauzet sklanjanjem štipavice i trnovitog žbunja i mislim da me nije čuo.

Sustigla sam ga.

„Kuda ćeš ti ovog puta? Lusi je rekla da si ovde još samo do sledeće nedelje?“

„U Avganistan; snimam film o tamošnjim planinama s lapis lazulijem. Malo ljudi zna da postoje sjajne pećine u planinama s tim predivnim plavim kamenom. Gotovo svetsko čudo, rekao bih.“

Ponovo sam posrtala stazom sledeći njegove džinovske korake.

„Moraš li da ideš tako brzo? Imam osećaj da si tako kratko bio sa mnom.“

„Moram. Moram do Atine da sredim vizu. I još ponešto.“

Lusi je spavala na terasi na drvenoj baštenskoj stolici. Vil je čučnuo i pomilovao joj čelo na koje su pali mali uvojci kose. Nasmešila se i ne otvarajući oči. Malčice me je začnula ljubomora. Odšetala sam do ruba terase i bacila pogled na donje selo, gde su se kuće držale za planinu. Osećala sam duboki miris lavande kroz tamu. Neki prozori su bili osvetljeni; jarko i bleštavo. Naravno, to je sad bilo drugačije. Pojedine kuće sad imaju električno svetlo. Imamo i mi, u Orfanudakisovoj kući, ali majka je uvek više volela blagi sjaj uljanica i Lusi ih je upalila. Majci bi to bilo drago.

Vazduh je bio vruć i miran. Samo je krik sove narušio tišinu oko mene. Jedan tren a onda je oštro pištanje nekog malog glodara objavilo da mu je lov ove noći bio uspešan.

* * *

Narednog jutra probudio me je petlić naše komšinice Irini. Spremala sam se da zavučem glavu pod jastuk i zanemarim svet još malo, ali samo nekoliko trenutaka kasnije crkvena zvona su počela da dozivaju vernike. Bong bong bong, bong bong bong – trostruka zvona grčke liturgije, toliko jednostavnija od onih velikih engleskih.

Onda sam pomislila na Hrisi, koja je verovatno već ustala. Bio je jun, škola je završena i došlo je vreme da se vidimo. Ustala sam i pošla, dok su Vil i Lusi još spavali. Znaće gde sam.

Nisam još stigla ni do staze koja je vodila do njene kuće kad se ona pojavila, trčeći prema meni. Vrisnule smo kad smo se sudarile, zgrabile jedna drugu u zagrljaj i zaplesale.

„Znala sam da si stigla. Nisam mogla da čekam. Afroditina hoće da idem i kopam u *gipu*, ali prvo sam morala tebe da vidim; prošla je čitava večnost.“

„Znam; imam toliko toga da ti pričam!“

Nismo mogle prestati da grlimo jedna drugu. Samo sam želela da se smejem i vičem i plešem gore-dole. Nisam je videla godinu dana.

„Porasla si“, primetila sam, a ona me je pogledala i rekla: „Znaš šta? I ti si.“

Vratile smo se stazom, ruku podruku, idući ukorak.

Izgleda da sam je ipak malo nadvisila. Ne bih joj to rekla, ali Hrisi je zdepasta i ima velike izbočine ispod majice – grudi.

Praktično smo zajedno provele čitavo detinjstvo na podu Afroditine ili naše kuhinje. Njena je uvek predivno mirisala. Afroditina je bila odlična kuvarica i tamo su se obično u velikim loncima krčkala zagonetna i ukusna jela.

„Hoćeš li mi pričati o svojoj školi?“

Žestoko sam odmahнула glavom.

„Ne, nipošto neću. Izbacili su me, pa ne moram više nikad tamo da se vratim.“

„Čuli smo.“

„Kaži mi šta se ovde dešava? Jesi li često odlazila do Agiosa Demetriososa?“

„Pomalo.“

„Nešto nije u redu?“

Slegla je ramenima. „Možda ćeš morati da mi pomogneš oko izvesnih poteškoća koje tamo imam.“

Agios Demetrios je udaljen tri kilometra oko planine. Svi u Panagiji smatraju da tamošnji stanovnici potiču od Turaka. Zakleti smo neprijatelji pa bi subotom uveče uvek izbila poneka tuča. Obično bi se sve zaboravilo za nekoliko dana.

„Zašto? Kako to misliš?“

„Uplela sam se u igru istine i izazova.“

„I?“

„Radi se o tome da moram... ne znam kako da ti kažem, užasno je.“

„Šta, Hrisi, šta?“

Okrenula mi je leđa i dobacila preko ramena. „Izazvali su me da okačim gaćice na jarbol na trgu.“

Srušila sam se, savladana smehom.

„Neću ti reći ništa više, pa zato ne pitaj.“ Sad je već jarko porumenela. Nikad je pre nisam videla da crveni.

Zagrlila sam je. „Uradićemo to zajedno. Kad bi to trebalo da se obavi?“

„U subotu uveče.“

Brzo sam preračunala na prste. „To je sutra!“

„Molila sam se da se vratiš na vreme da to obaviš sa mnom.“

„Naravno da hoću.“

„Znaš li za policijski čas?“ Klimnula je glavom. „Zbog toga je još teže.“

„O, ma nije to ništa. I pre si se već penjala tamo, zar ne?“ Klimnula sam glavom. „Pa, uradićemo to zajedno, ne brini. Biće smešno.“

Otrčale smo do njene kuće i tamo zatekle Afroditu, koja me je srdačno zagrlila. Mirisala je, kao i uvek, na cimet pomešan sa cvetnim nagoveštajem mimoze i meda. Šta god da se dešavalo u svetu, Afrodita se izgleda nikad nije menjala. Hrisi je nasledila majčinu građu: okrugla ali ne debela, samo prijatna u svakom pogledu. I kao da je nikad ništa nije čudilo; svetski ratovi, suše, glad i siromaštvo prolazili su pored nje a ona se uvek spremno osmehivala; kuhinja joj je uvek bila puna utešne hrane, ruke uvek raširene u znak dobrodošlice.

Ne bih ovo menjala nizašta. Ovaj osećaj da sam na pravom mestu, da sam tamo gde pripadam, kod kuće.